

Pogovor z Miho Knificem

»» Preživeli
bodo
najboljši,
ne
najlepši. ««

Špela Barlič, foto: Darko Simtič

MIHA KNIFIC JE REŽISER, SCENARIST IN PRODUCENT S KIPARSKO IZOBRAZBO IN FILMSKO SPECIALIZACIJO NA STOCKHOLMSKI ROYAL COLLEGE OF FINE ARTS. V SLABEM DESETLETJU JE SPRAVIL POD STREHO ZAVIDLJIVO ŠTEVILO GIBLJIVIH SLIK RAZLIČNIH FORMATOV – OD VIDEOSPOTOV, OGLASOV, KRATKIH IN ANIMIRANIH FILMOV TER DOKUMENTARCEV DO V ŠVEDŠČINI POSNETEGA EKSPERIMENTALNEGA CELOVEČERCA *NOČ* (2007). NA LANSKEM FSF V PORTOROŽU JE PRESENETIL Z ODLIČNO, V PRIHODNOST POSTAVLJENO MINIATURKO *LOVEC OBLAKOV* (2008) IN ODNESEL VESNI ZA NAJBOLJŠI KRATKI FILM IN SCENOGRAFIJO, NAGRADI PA POSVETIL ŽAL POKOJNEMU DIREKTORJU FOTOGRAFIJE PRI FILMU, VILKU FILAČU.

Na ALU ste diplomirali iz kiparstva, nato pa na Švedskem magistrirali iz filma. Zakaj študij na Švedskem?

Pravzaprav zaradi švedskih filmov. V tistem času sta v kina prišla *Pokaži mi ljubezen* (Fucking Åmål, 1998) in *Lilija za vedno* (Lilja 4-ever, 2002), pa tudi že *Luknja v srcu* (Ett hål i mitt hjärta, 2004) Lukasa Moodyssona. Ti filmi so mi bili blizu. Za Skandinavijo sem se odločil tudi zato, ker se mi je zdelo, da gre za lepo družbo, ki na poseben način – drugače kot pri nas – spoštuje soljudi, še posebej otroke, in se ne obremenjuje z razlikami med ljudmi. To me je pritegnilo. V Stockholmu sem se srečal z delom Roya Anderssona, ki sem ga kasneje spoznal tudi osebno, na snemanju filma *Ti, ki živiš* (Du levande, 2007).

Ste se že prej ukvarjali s filmom?

Že ob koncu študija kiparstva na ALU sem začel delati malo drugačne stvari. Razstavljal sem na primer zgodborise, fotografije s teksti, ki so opisovali, kaj se na fotografiji zgodi. Na avtorski razstavi *Slow motion* v Mali galeriji sem razstavil 4 zaporedne sličice starega 8-mm filma in poskušal ujeti čas, ki ga zaznamo kot podobo. Tudi *Noč* je bila sprva instalacija – v galeriji je bil razstavljen samo scenarij za »nemogoči film«. Potem je Simon Tanšek, direktor fotografije, ta scenarij prebral in predlagal, da bi ga vseeno posneli. Naleteli smo na ugodne okoliščine in v nekaj mesecih smo film posneli.

Kaj vas je najbolj gnalo od kiparstva k filmu?

Tisto, kar mi je pri kiparstvu najbolj manjkalo, je delo z ljudmi. Pri kiparstvu imaš pred sabo model ali pa še tega ne, film pa je skupni rezultat mnogih ljudi, talentov in idej, ki jih kot režiser povežeš v celoto.

Vaš prvenec *Noč* je po svoje postmodernistični manifest, avtoreferencialen kolaž različnih citatov in umetniških praks ...

Za nekoga iz stroke je to postmodernistični manifest, za tistega, ki ne ve, da so dialogi sestavljeni iz citatov, pa je to klasičen film. Lahko se ga gleda neobremenjeno, je pa delan na zaprt način – govori o stvaritvi sami, o porajanju idej, postavlja tudi

vprašanja o času. Zanimive se mi zdijo pasaže, ki se ukvarjajo z vprašanjem, kaj je, če prebdiš več dni – je danes ali včeraj? In kaj je jutri? In ali ni danes včeraj in jutri hkrati ...

Čas je nasploh pomembna kategorija v vseh vaših filmih. Zakaj vas čas tako obseda?

Res, čas je povsod zelo izpostavljen: je četrti igralec v *Noči*, eden glavnih igralcev v *Lovcu oblakov*, v *Srebrni koži* (2009) pa je tisti, ki vlada. Čas je zelo zanimiv, ker je dimenzija, ki je ne moremo spremeniti niti ne razumeti. Razdalja je mnogo jasnejša, na njo imamo nek vpliv, na čas pa ne. Mnogo bolj so nam jasne stvari, ki jih zaznamo s telesom. Čas je zagonetka, na katero nimamo nikakršnega vpliva, in je najbolj povezana s filmom, zato ker ga film ves čas lovi.

Iz filma v film se ponavlja tudi neka precej hladna, temačna vizija tako sedanosti kot prihodnosti ...

To delno narekujejo teme, s katerimi se ti filmi ukvarjajo. Skoraj vsi filmi o prihodnosti so malo temačni. Ljudje smo šli v nekaterih stvareh predaleč. Bojimo se tistega, kar je divje, naravno, neznano, kar človek še ni preoblikoval; civilizacija skuša vse kultivirati. V *Lovcu oblakov* sem na koncu dodal prizor s punčko, ki preživi in je v stripu ni. Ta dodatek je prisposoba, ki temačno vizijo kataklizme obrne v bolj optimistično smer, je sporočilo, da življenje premaga smrt. Ni pravila. Zdaj recimo pripravljam film, ki bo zelo svetel ... Kmalu bo tudi avdicija za film *One Summer Lost*, komedijo o skupini študentov, ki se odpravi na morje iz Ljubljane in konča na Adi Bojani. S tem, ko potujejo vse južneje, se njihovi odnosi spreminjajo in obračajo na glavo.

Kaj še pripravljate?

Snemam film z naslovom *Vztrajanje* (Perseverance), ki pripoveduje o človekovem iskanju lastne pozicije v družbi in uresničevanju njegovih sanj. Gre za sestavljanko mnogih zgodb, ki poskušajo zajeti celoto življenja, od rojstva do smrti, od ljubezni do sovraštva, od sreče do bolečine. Zgodbe so si med seboj zelo različne, ločene z grobimi rezi, a povezane s tem, ko nas določena emocija ali ugotovitev iz ene zgodbe potegne v drugo. Ta film bo brez dialogov, rad pa bi na nek nov način vpeljal »off«, utrdil povezave z recimo napovedjo iz radia, napisom na nagrobniku, s pesmijo ... Posnetih je že pet zgodb, kar nanese približno pol ure filma, ostale še pripravljamo in računam, da bo film končan leta 2011.

Videti je, da se radi poigravate s filmsko formo, da gradite na moči podobe ...

Pri različnih filmih me zanimajo različne stvari. Pri *Noči* nismo imeli denarja in smo se odločili za statično kamero. Premakne se le takrat, ko stoji na tekočih stopnicah, v dvigalu, na vlaku ... Vse skupaj je na koncu delovalo zelo lepo, ker te potem v tistih nekaj prizorih, ko se kamera premakne, kar zaboli. V *Noči* me je zanimala pozicija pogleda, v *Vztrajanju* pa me na primer bolj zanima način pogleda, zato ima raznoliko fotografijo – od super lepih posnetkov do popolnoma 'stresene' kamere, ki gledalca

LOVEC OBLAKOV

naredi nervoznega. Rad se ukvarjam z bolj ekspresivnimi stvarmi, iščem nove načine pripovedovanja.

Kaj je tisto, kar za vas naredi dober film?

Težko rečem, ker so lahko dobri zelo različni filmi, od žanrskih do »umetniških«. Pri nas velja, da je nekaj, kar je težko razumljivo in namenjeno ozkemu krogu, umetnost, žanr pa ne. Ampak na ta način žalimo umetnost samo. Stvar je umetniška takrat, ko jo vidiš in te močno spremeni. Pomembno je, kaj neko delo pusti v gledalca, kako ga spremeni.

VZTRAJANJE

Lovci oblakov je nastal po stripu Tomaža Lavriča. Obstaja razlika med snemanjem filma po stripovski ali literarni predlogi?

V bistvu je povsem enako. Na začetku sem zaradi stripovskega stila nameraval ustvariti bolj »ploščato« podobo, potem pa se je izkazalo, da je scenografija tako dodelana, da bi bilo škoda, da bi jo skrivali. V nekaterih potezah pa sem vseeno želel ostati zvest žanru »stripovskega filma«. Liki so malo bolj karikirani, kot bi bili, če ne bi šlo za stripovsko predlogo. Druga stvar je pripoved iz off-a, ki je prav tako značilna za žanr in je v slovenskem filmu ne vidim prav pogosto.

V Lovcu oblakov ste bil tudi scenograf, kar je bilo verjetno že samo po sebi zelo zahtevno delo?

Zahtevno je bilo v smislu, da je bilo treba vse elemente scene izdelati posebej, da nismo mogli iti kar v neko stanovanje in posneti ... Imeli pa smo to srečo, da smo našli lokacijo, kjer smo na istem mestu lahko snemali tako interier kot eksterier. Sam delam na filmskem setu, kjer je scenografija postavljena tako,

da lahko uporabljáš 360 stopinj, snemaš v vse smeri. Tako si popolnoma umeščen v ta filmski svet in ti ta svet sam odpira nove poglede in vso ekipo z igralci na čelu bolje umesti v filmsko pripoved in čas.

Lovci oblakov je poleg izrazite scenografije nasičen tudi na drugih nivojih, na kostumografskem, glasbenem; dialogom je dodan glas iz off-a ... Zakaj ste izbrali tako zgoščen način pripovedovanja?

Malo zaradi dolžine, ki smo jo tempirali na 15 minut, ker naj bi toliko pač trajal kratek film. Sicer pa je tudi strip tak, da niza informacijo na informacijo, pa tudi mene je zanimal tak ritem pripovedi. Slovenci imamo zelo radi »dolgi« film, z dolgimi, počasnimi prizori, kar pa se mi za film o prihodnosti ne zdi primerno. Ko podajaš stvari, v katere se moraš vživljati, je lepo, če kakšen prizor podaljšaš in stvari poudariš z mirom in s tišino. Če pa prikazuješ nekaj, kar je bližje sanjam in domišljiji, pa se stvari zelo hitro plastijo ena na drugo. V teh 15 minutah je res veliko informacij, ampak zadnji dan sveta je pač pomemben dan ...

Atmosfera, ki ste jo ustvarili, je res rahlo sanjska, malo Lynchevska, tudi liki so precej bizarni ...

Svet postaja vedno bolj bizaren. Preživeli bodo tisti, ki se bodo znali prilagoditi – najboljši, ne najlepši. Zato so liki rahlo poudarjeni, niso pa groteskni. Pri zasnovi likov sem vedno

SREBRNA KOŽA

pozoren na to, da imajo prepoznavne znake, da jih v filmu ne zamenjaš. Tak znak je recimo tetovaža na obrazu lovca oblakov. Zanimivo se mi zdi, da so liki tu dobili neko živalskost ... Kot se v vojni in bedi pokaže prava narava ljudi, se pokaže tudi v tej ekstremni situaciji. Tudi zato so ti liki malo drugačni.

Je bar, v katerega se zatekajo junaki, nekakšna črna luknja, v kateri je zgoščen preostanek sveta?

Da, to je mikrokozmos, svet v malem, v katerem je strnjeno vse: notri so živali, ki jih jedo; rastline, ki jih gojijo; cerkveni oltar, ki časti različne vere; stene pa so polepljene z obrazi izgubljenih.

V Lovcu oblakov ste v glavnih vlogah zasedli profesionalne igralce, v stranskih pa naturščike. Zakaj? Radi delate z naturščiki?

Izbral sem jih, ker so statisti, pri besedilu ponavadi hitro nastane problem, imajo pa naturščiki velik talent za vživljanje. Za *Vztrajanje* sem posnel veliko zelo dolgih, tudi 20-minutnih situacij, v katerih ljudje igrajo ves čas isto vlogo, in ugotovil sem, da na ta način pride do zelo realnih podob, ker se igralci dejansko začnejo igrati in pozabijo, da jih snema kamera. Včasih tudi obraz naturščika, ki je poseben, naredi večji učinek kot obraz nekega igralca, ki je že »zaznamovan«. Tudi če uporabim igralca, se mi zdi dobro, da se ga ne spozna, da ga povsem spremeniš – potem se tudi on lažje vživi. Veliki igralci znajo odigrati tisoč različnih vlog, pri nas pa ponavadi nekdo enkrat dobro odigra neko vlogo in potem igra samo še to. Škoda se mi zdi, da recimo Peter Musevski, ki je fenomenalen igralec, v filmih vedno igra lik iz filma *Kruh in mleko*, čeprav bi lahko odigral še marsikaj drugega.

Lahko pod svojimi filmi potegnete črto in v nekaj stavkih strnete teme, o katerih radi pripovedujete? Kakšne zgodbe vas zanimajo?

Zanimajo me zgodbe, ki so po eni strani intimne, hkrati pa govorijo o človeku, ki so ga razmere in okolje spremenili. Za to pa moraš izbrati neko robno situacijo. Ne zanima me recimo klasičen film o srednjem razredu, ki je pri nas zelo popularen, najbrž zato, ker se ljudje s temi stvarmi lažje poistovetijo. Srednji razred je »vata« – ne bori se niti za bogatenje niti za preživetje. Mene pa zanimata borba in preobrazba. Zanima me, ko človek v neki mejni situaciji pokaže svoj pravi obraz.

Kako kaže s celovečercem, ki naj bi nastal na osnovi Lovca oblakov?

Scenarij je že napisan in je zelo obsežen. *Lovec oblakov* je bil mišljen kot nekakšen napovednik za večjo in kompleksnejšo zgodbo. Upam, da bomo kmalu začeli delati na tem.

NOČ, foto: Aljoša Korenčan